

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1931 kl. 1 e. m.

Sammansatt stats- och bankoutskotts utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 57, angående vissa anslag från allmänna indragningsstaten m. m., under punkt 1:o gjorda framställning angående personlig professur för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn H. F. Laurell.

I en till riksdagen avlåten, den 23 januari 1931 dagtecknad proposition, nr 57, angående vissa anslag från allmänna indragningsstaten m. m. har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, under punkt 1:o föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn Hugo Fredrik Laurell, må vid nämnda universitet från och med den 1 juli 1931 inrättas en personlig professur i medicinsk radiologi med de åligganden för Laurell såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t bestämmas,

dels föreskriva, att Laurell skall vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor är skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur,

dels bestämma, att Laurell skall såsom innehavare av den beslutade professuren åtnjuta en avlöning av 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen å 1,000 kronor,

dels föreskriva, att Laurells hittillsvarande lärarbefattning skall från och med den 1 juli 1931 hållas obesatt, så länge ifrågavarande professur innehaves av Laurell,

dels förordna, att Laurells avlöningsförmåner såsom professor skola bestridas av den för lärarbefattningen i medicinsk radiologi å utgiftsstaten för universitetet i Uppsala uppförda avlöningen jämte nödigt tillskott från allmänna indragningsstaten,

dels ock för sistberörda ändamål å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp av 3,000 kronor, därav 2,000 kronor skola anses utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett tillägg av 1,000 kronor efter fem års tjänstgöring.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till omförmälda statsrådsprotokoll, sid. 2—9.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, vilken hänvisats till bankoutskottet för förberedande behandling, har efter överenskommelse mellan statsutskottet och bankoutskottet behandlats av sammansatt utskott.

Spörsmålet om undervisning i medicinsk radiologi var föremål för närmare behandling vid 1927 års riksdag. Den 28 januari 1927 framlade Kungl. Maj:t för riksdagen en proposition, nr 88, angående ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet. I det vid denna proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag meddelade dåvarande departementschefen till en början, att svenska radiologförbundet i särskilda skrivelser till de medicinska fakulteterna och karolinska institutets lärarkollegium hemställt om åtgärders vidtagande för upprättande av ordinarie professorer i medicinsk radiologi vid en var av de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet. Under framhållande att den medicinska radiologien vore såsom en självständig vetenskap av ett relativt sent datum, men att den under sin tillvaro visat sig vara av en genomgripande betydelse för den praktiska läkekonsten, anförde föredragande departementschefen, bland annat, att han, betraktat från den vetenskapliga forskningens synpunkt, måste finna förslaget om ordinarie professorer i medicinsk radiologi vid samtliga tre medicinska fakulteterna i riket fullt befogat, men att tvekan kunde råda, om tiden då vore inne att taga detta steg fullt ut. Departementschefen stannade vid att förorda överflyttning på ordinarie stat av den vid karolinska institutet då förefintliga personliga professuren i ämnet samt inrättande vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund av en ordinarie lärarbefattning i medicinsk radiologi med en avlöning av 9,000 kronor, därav 6,000 kronor lön och 3,000 kronor tjänstgöringspenningar. Kungl. Maj:ts i överensstämmelse med departementschefens hemställan till riksdagen avlåtna förslag i ämnet blev av riksdagen bifallet.

I en till det större akademiska konsistoriet vid universitetet i Uppsala ingiven framställning har nu medicinska fakulteten därstädes hemställt, att konsistoriet ville söka utverka proposition till 1931 års riksdag om inrät-

tande av en personlig professur för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet, medicine doktorn Hugo Fredrik Laurell.

Fakulteten har till stöd för sin framställning anfört i huvudsak:

Till förste innehavare av den år 1927 inrättade ordinarie lärarbefattningen i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala kallades utan ansökan doktor Laurell.

Såväl här som i sin föregående befattning såsom föreståndare för akademiska sjukhusets röntgenavdelning har doktor Laurell på ett glänsande sätt fyllt sina uppgifter, och hans vetenskapliga insats har ställt honom bland Skandinavien främste radiologer. Om hans vetenskapliga produktion har professor Gösta Forssell avgivit ett synnerligen smickrande utlåtande, till vilket fakulteten får hänvisa.

Fakulteten anser, att ett ämne av den ur såväl praktisk som teoretisk synpunkt stora betydelse, som den medicinska radiologien numera har, bör vara representerat genom en ordinarie professor i fakulteten, men vill för närvarande icke framföra ett äskande därav. Däremot vill fakulteten föreslå, att på grund av doktor Laurells stora förtjänster inom radiologien för honom inrättas en personlig professur i medicinsk radiologi vid Uppsala universitet med samma avlönings- och pensionsförmåner som för ordinarie professor vid universitetet och med skyldighet för honom att fullgöra de åligganden, som nu påvila honom i egenskap av lärare i medicinsk radiologi jämte de ytterligare åligganden, som på fakultetens förslag av kanslern för rikets universitet kunna prövas för undervisningen nödiga.

I det av medicinska fakulteten åberopade, av professorn i medicinsk radiologi vid karolinska institutet Gösta Forssell avgivna utlåtandet — beträffande vilket utskottet i huvudsak tillåter sig hänvisa till handlingarna i ärendet — förklarade professor Forssell, att medicine doktorn Hugo Fredrik Laurell vore utomordentligt väl kompetent att bekläda en professur i medicinsk radiologi. Professor Forssell uttalade samtidigt som sin mening, att ehuru det för närvarande i vårt land finnes flera framstående forskare inom radiologien, icke någon bland dem vare sig med hänsyn till produktionens mångsidighet och omfattning eller med hänsyn till värdet av hela den samlade produktionen kunde jämföras med Laurell. Laurell skulle utgöra en prydnad för varje medicinsk fakultet, och hans outtröttliga, hängivna och rikt fruktbarande forskningsverksamhet vore synnerligen väl förtjänt av den hedersbevisning, som en plats i Uppsala medicinska fakultet skulle innebära.

Medicinska fakultetens ifrågavarande framställning har tillstyrkts av det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala och kanslern för rikets universitet, av kanslern under uttalande att han på grund icke blott av den medicinska radiologiens stora betydelse i så väl teoretiskt som praktiskt hänseende och behovet av vidgad undervisning i ämnet, utan även av Laurells till fullo betygade utmärkta vetenskapliga skicklighet, på det livligaste tillstyrkte, att Kungl. Maj:t måtte avlåta proposition till 1931 års riksdag i överensstämmelse med det framlagda förslaget.

Departementschefen har framhållit, att det utomordentligt vackra omdöme om Laurell som vetenskapsman, vilket i den föreliggande framställningen lämnats, enligt hans mening utgjorde bevis för att ett bifall till det framställda förslaget skulle innebära ej blott en rättmätig utmärkelse för den framstående vetenskapsidkaren utan även ett kraftigt hjälpmedel till den medicinska radiologiens löftesrika och välsignelsebringande utveckling i vårt land. Den medicinska radiologien såsom specialfack hade utvecklat sig till en omfattande självständig vetenskap, vilken blivit oumbärlig för den praktiska läkekonsten och förts fram till en betydelse, som i mycket hög grad satt sin prägel på hela den moderna medicinen. Med hänsyn till den ökade betydelse den medicinska radiologien såsom självständig vetenskaplig forskningsdisciplin erhållit allenast under de senast förflutna åren och till den alltjämt stegrade vikt för den praktiska sjukvården, som tillmättes densamma, syntes icke den omständigheten att frågan om ämnets ställning vid universiteten varit föremål för prövning vid 1927 års riksdag utgöra hinder för att nu föreslå inrättande av en personlig professur i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala åt en därtill i särskild grad förtjänt vetenskapsman. I anslutning till de akademiska myndigheternas förslag tillstyrkte departementschefen därför, att vid universitetet i Uppsala måtte från och med den 1 juli 1931 inrättas en personlig professur i medicinsk radiologi för Laurell. I en till ecklesiastikdepartementet ingiven skrift hade Laurell den 9 januari 1931 förklarat sig villig att mottaga den för honom ifrågasatta personliga professuren.

En förutsättning för förslaget vore att, när Laurell lämnade lärartjänsten för att tillträda den nu ifrågasatta personliga professuren — det borde ske den 1 juli 1931 — lärarbefattningen icke ansloges ledig till ansökan utan hölles vakant, till dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade. Skulle Laurell befordras eller förflyttas till annan tjänst, borde naturligen lärarbefattningen tillsättas, likaså när Laurell uppnådde pensionsåldern och om han skulle avlida före uppnådd pensionsålder. Det torde ankomma på universitetsmyndigheterna att till Kungl. Maj:t inberätta, när någon av dessa förutsättningar för lärarbefattningens ledigförklarande inträffade, samt avgiva av omständigheterna påkallat förslag.

Avlöningen för denna professur, som skulle vara densamma som för övriga universitetsprofessorer, borde beräknas till 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, varjämte lönen efter 5 år kunde höjas med 1,000 kronor. Laurell torde fortfarande böra uppbära de med lärarbefattningen förenade löneförmånerna samt beredas lönefyllnad från allmänna indragningsstaten. Denna lönefyllnads storlek borde beräknas till 3,000 kronor, varjämte Laurell borde lika med andra professorer äga rätt till ett ålderstillägg å 1,000 kronor efter 5 års tjänstgöring. Laurell borde såsom innehavare av den personliga professuren vara underkastad de för universitetsprofessorer i allmänhet stadgade villkoren och bestämmel-

serna. Professuren torde vidare i pensionshänseende böra likställas med ordinarie universitetsprofessorer och följaktligen vara underkastad bestämmelserna i 1907 års lag angående civila tjänstnehavares rätt till pension. I fråga om de med professuren förenade åliggandena torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att härom utfärda erforderliga föreskrifter.

Utskottet biträder den i statsrådsprotokollet uttalade uppfattningen om den medicinska radiologiens stora betydelse i såväl teoretiskt som praktiskt hänseende. Jämväl doktor Laurells framstående skicklighet som vetenskapsman finner utskottet väl bestyrkt av den i ärendet förebragta utredningen. När utskottet trots detta icke anser sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts här föreliggande förslag, sker detta av i huvudsak följande skäl. Anordningen med personliga tjänster har tidigare kommit till användning främst när det gällt att vid en statsinstitution binda en arbetskraft, som dokumenterat sig såsom utomordentligt skicklig på ett visst verksamhetsområde, vilket annars ej ansetts böra få särskild företrädare vid institutionen i fråga. Sistnämnda förutsättning föreligger ej i detta fall, då den medicinska radiologien redan är representerad vid universitetet i Uppsala genom en ordinarie lärarbefattning. Härtill kommer vidare, att frågan om undervisningen i medicinsk radiologi vid våra medicinska högskolor så sent som år 1927 var föremål för en ingående prövning av Kungl. Maj:t och riksdag, varvid karolinska institutet erhöll en ordinarie professur i ämnet, under det att de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund utrustades med ordinarie lärarbefattningar. Den ökade betydelse, som den medicinska radiologien erhållit under de senast förflutna åren, torde inom en icke alltför avlägsen framtid nödvändiggöra en ny omprövning av ämnets ställning vid de medicinska fakulteterna. Men en dylik omprövning bör då — såsom jämväl år 1927 var fallet — avse alla tre medicinska fakulteterna och ej endast en av dem.

Under återopande av vad sålunda anförts anser sig utskottet böra avstyrka Kungl. Maj:ts förevarande framställning och hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 mars 1931.

På sammansatta stats- och bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Utskottets
yttrande.

Vid förestående ärendes behandling inom utskottet hava närvarit:

från statsutskottet: herrar *Bergqvist, Olof Olsson, Andersson* i Eliantorp, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup och *Jonsson* i Eskilstuna;

samt från bankoutskottet: herrar *C. E. Svensson, J. P. Johansson, Lindgren**, *Winkler, Paulsen* och *Ryberg**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *C. E. Svensson, J. P. Johansson, Lindgren, Winkler* och *Paulsen*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:
 »Utskottet biträder den i statsrådsprotokollet uttalade uppfattningen om den medicinska radiologiens stora betydelse i såväl teoretiskt som praktiskt hänseende. Jämväl doktor Laurells framstående skicklighet som vetenskapsman och kompetens för den ifrågasatta personliga professuren finner utskottet väl bestyrkt av den i ärendet förebragta utredningen.

I likhet med föredragande departementschefen finner utskottet — med hänsyn till den ökade betydelse den medicinska radiologien erhållit allenast under de senast förflutna åren — att den omständigheten, att frågan om ämnets ställning vid universiteten varit föremål för prövning vid 1927 års riksdag, icke bör utgöra hinder för att nu biträda förslaget om inrättande av en personlig professur i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala åt en därtill i särskild grad förtjänt vetenskapsman. Detta förslag innebär enligt utskottets uppfattning ej blott en rättmätig utmärkelse för en framstående vetenskapsidkare utan även ett kraftigt hjälpmedel till den medicinska radiologiens utveckling i vårt land.

Härtill kommer vidare, att förslaget kan genomföras för synnerligen måttliga kostnader.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag.

De av Kungl. Maj:t föreslagna närmare föreskrifterna i ämnet hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) medgiva, att för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn Hugo Fredrik Laurell må vid nämnda universitet från och med den 1 juli 1931 inrättas en personlig professur i medicinsk radiologi med de åligganden för Laurell såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t bestämmas,

b) föreskriva, att Laurell skall vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor är skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur,

c) bestämma, att Laurell skall såsom innehavare av den beslutade professuren åtnjuta en avlöning av 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen å 1,000 kronor,

d) föreskriva, att Laurells hittillsvarande lärarbefattning skall från och med den 1 juli 1931 hållas obesatt, så länge ifrågavarande professur innehaves av Laurell,

e) förordna, att Laurells avlöningsförmåner såsom professor skola bestridas av den för lärarbefattningen i medicinsk radiologi å utgiftsstaten för universitetet i Uppsala uppförda avlöningen jämte nödigt tillskott från allmänna indragningsstaten,

f) för sistberörda ändamål å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp av 3,000 kronor, därav 2,000 kronor skola anses utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett tillägg av 1,000 kronor efter fem års tjänstgöring.»
